

РУСКИ ЯДРЕНИ ДОКТРИНИ, ЯДРЕНИ СИЛИ, МОДЕРНИЗАЦИЯ

Йордан Бакалов

RUSSIAN NUCLEAR DOCTRINES, NUCLEAR FORCES, MODERNIZATION

Yordan Bakalov

Резюме: Програмите за модернизация на ядрените сили на Русия, повишиха нарастващите предизвикателствата, които тя поставя пред САЩ и техните съюзници. Русия се стреми с ядрен шантаж да принуди САЩ и НАТО да ограничат подкрепата си за Украйна. Русия продължава да разглежда ядрените оръжия изключително като средство за възпиране, и ядрената им политиката на възпиране е отбранителна по природа. Русия приема стратегията „ескалация за деескалация“, но самата тя погрешно оценява, че при първо използване на ядрени оръжия ще ѝ послужи за „деескалация“ на конфликт, с изгодни за нея условия.

Ключови думи: Русия, САЩ, ядрени оръжия, ескалация, деескалация

Summary: Russia's nuclear forces modernization programs have heightened the growing challenges Russia poses to the United States and its allies. Russia is seeking nuclear blackmail to force the US and NATO to limit their support for Ukraine. Russia continues to view nuclear weapons exclusively as a deterrent, and its nuclear deterrence policy is defensive in nature. Russia accepts the "escalation for de-escalation" strategy, but it itself wrongly assesses that the first use of nuclear weapons will serve to "de-escalate" a conflict with favorable conditions for it.

Keywords: Russia, USA, nuclear weapons, escalation, de-escalation

Въведение

САЩ и НАТО заедно с Европейския съюз (ЕС), имат капацитета и потенциала, за най-съществен принос в борбата срещу редица глобални предизвикателства, както на територията на страните членки, така и при необходимост отвъд тях. НАТО назад във времето, е създаден да противодейства на СССР, а Руската Федерация е правопреемник на Съветския съюз и е целесъобразно, да се направи преглед на руската позиция относно използването на ядрени оръжия в случай на конфликт. Един от най-видните руски експерти по международна сигурност, Алексей Арбатов посочва: „На запад има традиция руската ядрена

политика да се анализира, като се проектира „западно мислене“ на руските експерти“ (А. Arbatov, 2016), което пренебрегва разликите в нагласите.

Арбатов правилно разяснява, че тези разлики в светогледите, относно политиките за ядрените оръжия са много по-дълбоки от това, което има в официалните документи; тези разлики произтичат от историята, политическите системи, административния опит, бюрократичните механизми, географията, технологическите развития и приоритетите.

За демократичния свят Русия си остава засега, единствената държава, която със своя ядрен арсенал, представлява най-сериозната заплаха. Отношенията между Русия и Съединените щати се променяха с течение на времето и ескалираха особено много, след като Русия нападна Украйна. След края на Студената война и въпреки намалението на ядрените оръжия на Русия, тя запазва повече от 1500 бойни глави, разположени на ракети, бомбардировачи и подводници, способни да достигнат територията на САЩ. (А. Arbatov, 2016)

Съединените щати винаги са оценявали тези оръжия като потенциална заплаха за сигурността си, поради което САЩ поддържа ядрено възпиращи средства, както и е подписала множество договори за контрол на въоръженията със Съветския съюз и по-късно с Русия.

Отчитането на дългосрочната стратегическа конкуренция с Русия и Китай е отбелязана в „Стратегията за национална отбрана“ (NPR) от 2018 г., която я отчита като „централното предизвикателство за просперитета и сигурността на САЩ“. В стратегията се отчита, че Русия се стреми „да разбие Организацията на Северноатлантическия договор като промени Европа и сигурността на икономическите структури в Близкия изток в нейна полза. Всичко това е свързано и с модернизацията на ядрения ѝ арсенал. През март 2021 г. са издадени временни стратегически насоки за националната сигурност от администрацията на Байдън, който заявяват, че „Русия остава решена да засили глобалното си влияние и да играе разрушителна роля на световната сцена.“ (Bureau Of Arms Control, Verification And Compliance, 2019)¹

В „Стратегията за национална отбрана“ от 2018 г. (NPR) се отбелязва, че „Русия демонстрира готовността си да използва сила, за да промени картата на Европа и да наложи волята си на съседни, подкрепени от имплицитни и явни заплахи за първа употреба на ядрени оръжия.“ (J. R. Viden, 2021)

В стратегията се разглеждат промените в ядрената доктрина на Русия, която модернизира своите ядрени сили. Програмите за

¹ Вж. също: Kristensen, H. M., & Korda, M. (2019). Russian nuclear forces, 2019. *Bulletin of the Atomic Scientists*, 75 (2), 74. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00963402.2019.1580891>

модернизация на руските ядрени сили, принуди Конгресът да обърне внимание на нарастващите предизвикателствата, които Русия поставя пред Съединените щати и техните съюзници, той се фокусира върху прегледа и спазването на споразуменията за контрол на въоръженията и бъдещето на целия процес за контрол на въоръженията. Разгледани и обсъдени са руските и американските ядрени програми за модернизация, съчетани с възможното отпадане на ограниченията върху ядрените сили на САЩ и Русия и може ли това да доведе до надпревара във въоръжаването, която да подкопае стратегическата стабилност.

Напълно в контекста на тези притеснения, на 20 април 2022 г., Русия проведе тестове с ракета Сармат, която е новата им балистична ракета. Президентът Путин побърза да заяви, че „това наистина уникално оръжие ще засили бойния потенциал на нашите въоръжени сили, надеждно гарантира сигурността на Русия пред лицето на външни заплахи и ще даде храна за размисъл на тези, които в разгара на бясна агресивна реторика се опитват да заплашват страната ни“. (Office Of The Secretary Of Defense, 2018) Въпреки това Джон Кирби, говорител на Пентагона отбеляза, че Съединените щати не смятат оръжието за заплаха към тях или към техните съюзници и когато Русия разгърне системата, тя ще замени съществуващата тежка SS 18.

Съединените щати не са изненадани от теста, тъй като Русия ги е информирала с предизвестие, в съответствие с условията от 2010 г. на договора „Нов СТАРТ“. Вероятно в началото на 2023 г., когато бъдат разгърнати пусковите установки, бойните глави на тази система, ще се броят под лимитите в „Нов СТАРТ“, като по този начин ще се ограничи броя на ракетите, които Русия може да разположи, докато договорот остава в сила.

На 14 април 2022 г. Дмитрий Медведев, бившият президент на Русия, който сега е старши член на Съвета за сигурност на Русия, каза, че Русия ще трябва да укрепя границите си в Балтийския регион, ако Швеция и Финландия кандидатстват за присъединяване към НАТО.

Заплахата на Медведев може да сигнализира за намерение за разполагане на ядрени оръжия в руския анклав Калининград, който се намира между Литва и Полша. Министърът на отбраната на Литва, Арвидас Анушаускас заяви, че Русия вече е съхранявала ядрени бойни глави, подходящи за разполагане на ракети Искандер в Калининград. В миналото е разполагала с ядрени оръжия в анклав и дори наскоро е модернизирала шахтите за ядрените оръжия, но има сериозни съмнения дали в момента има ядрени бойни глави за ракети Искандер в района. (L. Beachum, M. Plyushina & K. Demirjian, 2022) Повишаването на ескалацията стартира, след 24 февруари, когато Русия започна войната с Украйна, на 27 февруари по време на среща с министъра на отбраната

и началника на Генералния щаб, Владимир Путин обяви, че поставя ядрените си сили в „специална бойна готовност“, по същество, повишавайки състоянието им на тревога, докато той продължаваше да повишава ескалацията на нахлуването си в Украйна. (J. Henely & J. Borger, 2022) Въпреки, че не уточни как тази стъпка ще промени статута на руските ядрени сили, той посочи, че издава тази заповед в отговор на ескалиращата икономическа криза, санкциите и „агресивните изявления“ от САЩ и от техните партньори от НАТО. (D. E. Sanger & W. J. Broad, 2022)

Това съобщение последва изявлението на президента Путин, направено по време на речта му, обявяваща началото на нахлуването в Украйна, че „без значение кой се опитва да ни застане на пътя или още повече създават заплахи за нашата страна и нашия народ, те трябва да знаят, че Русия ще отговори веднага и последствията ще бъдат такива, каквито не сте виждали в цялата си история. Всички необходими решения в тази насока са взети. Надявам се думите ми да бъдат чути.“

След тези изявления, някои анализатори спекулират, че промените, които това изявление може да доведе, са свързани с командването и контрола на ядрените сили, позволявайки по-бързи комуникации, ако Русия иска да повиши допълнително нивото на тревога или да подготви ядрените оръжия за употреба.

Други очертаха провеждането на редица стъпки, които биха могли да бъдат видими, ако Русия се опита да повиши бойната готовност до ниво за използване, включително и изпращане на подводници в морето и снаражаване на ракети на бомбардировачи. (M. Ryan, K. Demirjian, J. Hudson & S. Harris, 2022)

Независимо от изказанията на Путин, Пентагонът посочи, че не вижда каквито и да е промени в ядрените сили на Русия, в резултат на повишаване на нивото им на готовност. (J. J. Cameron, 2022) Съединените щати и НАТО, реагираха спокойно на тези изявления и ясно дадоха да се разбере, че не възнамеряват да се намесят в конфликта с военна сила, както и че Съединените щати няма да променят нивото си на ядрена тревога в отговор на действията на Русия.

В унисон с повишаващата се ескалация на 27 февруари избирателите от Беларус одобриха конституционна поправка, с която по същество Беларус се отказа от неутрален, безядрен статут.

Конституционната поправка не одобрява незабавното разполагане на ядрени оръжия, но позволява в страната да се разполагат руски ядрени оръжия. Президентът Лукашенко посочи, че страната му, би била готова да направи това, ако е „застрашена от Запада.“ По-конкретно той отбеляза, че може да поиска от Русия да върне ядрените оръжия в Беларус, ако НАТО прехвърли ядрени оръжия в Полша, Литва и Латвия, държави с които граничи Беларус. (C. Talmadge, 2022)

Въпреки тези заявки от Лукашенко, Путин вече обяви, че руската страна, ще разположи ядрени тактически системи в Беларус, независимо, че в Полша и Балтийските държави до момента няма ядрени оръжия, а и полската страна съвсем наскоро обяви, че няма намерение да разполага ядрени оръжия на своя територия.

За първи път след края на 90-те години, Москва ще базира ядрени оръжия извън страната. Тези заявки на Путин могат да се тълкуват отново като поредния опит за натиск и сплашване по отношение на европейските държави и САЩ, които продължават да подкрепят Украйна.

Другата насока, в която може да се разглежда този акт, е постепенното овладяване на суверинитета на Беларус.

Нарастващото ядрено напрежение между Русия и САЩ се появи отново, когато Русия наскоро преустанови участието си в американско-руското споразумение „Нов Старт“ за намаляване на ядрените оръжия. Договора „Нов Старт“ разглежда ограничаването на стратегическите ядрени оръжия, които всяка страна може да има, но не уточнява броя на тактическите ядрени оръжия.

След оттеглянето на Русия от договора „Нов Старт“, наскоро последва изявление на президента Байдън, че САЩ престават да обменят подробни данни за своите стратегически ядрени сили.

Ядрена доктрина и стратегия на Съветския съюз

От времето на Съветския съюз, ядрените оръжия се оценяваха, както по отношение на военните им възможности, така и заради политическите им качества.

От военните им възможности Съветският съюз разглеждаше ядрените оръжия като инструмент за победа в конвенционална война, която може да ескалира до ядрена, а от политическа гледна точка ядрените оръжия са мярка за влияние и международен престиж, противодействащ на САЩ в международните отношения.

След кубинската криза от 1962 г., САЩ и Съветският съюз провеждат преговори за контрол на въоръженията, като СССР постига паритет със САЩ. И двете страни оценяват възможността на концепцията за „Взаимно гарантирано унищожение“ (MAD), при ядрен конфликт между двата противостоящи блока, тоест нито една от страните не може да започне ядрена война, без да предвиди възможността за ответна ядрена атака от другата страна. Тези изводи доведоха до споразуменията, договорени по време на преговорите за ограничаване на стратегическите оръжия (SALT). През 1972 г. беше подписан Договора за борба с балистичните ракети (ПРО), като и двете страни приемат ограничения на способността си да се защитават от ответна ядрена атака. Съветският съюз използва много активно преговорите по Договора за неразпространение на ядрено оръжие,

включително и на морално ниво, за налагане на влияние спрямо необвързаните страни.

Натовските държави не приемат тази позиция, поради притеснения от по-големите конвенционални военни възможности на страните от Варшавския договор и за това, те поддържат политика на „гъвкавост на реакцията“, която позволява възможното използване на ядрени оръжия в отговор на масивна конвенционална атака.

Недоверието на САЩ и НАТО, към тази политика на Съветския съюз за неизползване на ядрено оръжие, се дължи на изграждането на огромен арсенал от системи за ядрен удар с по-малък обseg. Тези системи могат да бъдат използвани срещу натовските държави при конфликт в Европа.

От друга страна, това натрупване на ядрени оръжия в Европа, според съветските стратегии, има за цел да „намали вероятността от НАТО, първо да използва ядрени оръжия и по този начин да поддържа конвенционалната война.“ (M. Williams & D. Ljunggren, 2022)

По това време големият проблем между двата блока и по-специално между САЩ и СССР е липсата на доверие, независимо от подписаните договори. Много експерти от това време са поддържали тезата, че дори и при липса на конфликт в Европа, Съветският съюз може да реализира обезоръжаващо нападение срещу територията на САЩ. Други поддържат тезата, че Съветският съюз не би инициирал такова нападение, поради невъзможността да извършат обезоръжаваща атака срещу ядрените сили на САЩ, а по-скоро биха се концентрирали към възможността за ограничаване на ефективността на ответния удар на САЩ.²

В същото време разработването и приемането на въоръжение на високоточни балистични ракети от САЩ предизвиква сериозна загриженост в Съветския съюз, за възможността на ядрените им сили да отговорят на евентуална атака на САЩ. Това поставя под въпрос стабилността на взаимното възпиране и нарастващата уязвимост на съветските ракетни сили. През 1980 г. Леонид Брежнев официално обявява съветската политика за забрана на първа употреба на ядрени оръжия в конфликт. С тази декларативна доктрина, съветските военни се надяваха да се запази евентуалния конвенционален конфликт в Европа. (P. Podvig, summer 2008)

Руската ядрена доктрина - развитие и ескалация

След Студената война, Русия промени съветската ядрена доктрина, за да отговори на новите рискове и заплахи пред света. Поради слабостта на конвенционалните си сили, през 1993 г., тя

² За повече информация вж.: Hines, J. G., Mishulovich, E. M., & Shull, J. F. (1995, September 22). *Soviet Intentions 1965-1985*. BDM Federal, Inc., p. 44. <https://russianforces.org/files/Soviet%20Intentions%201965-1985%20Vol.%201.pdf>

отхвърли ангажимента на СССР да не бъде първа, която може да използва ядрени оръжия. Съгласно военната доктрина от 1993 г., руското правителство може първо да използва ядрено оръжие в случай на: директно нападение срещу страната или нейните съюзници; глобална война, която неизбежно ще доведе до нападение срещу руска територия или обекти на въоръжение и сили; съвместни действия на неядрена държава, която атакува Русия в съюз с държава, притежаваща ядрено оръжие.

Оттогава руското правителство изготви няколко актуализирани версии на Военните си доктрини и повиши, донякъде, прага за използване на ядрено оръжие.

През 90-те години на миналия век, във все по-голяма степен, Русия разчита на ядрените си оръжия, и преразглежда няколко пъти своите военни доктрини и концепции за национална сигурност.³

В издадената през 1997 г., концепция за национална сигурност е заявено, че се позволява използването на ядрени оръжия „в случай на заплахата за съществуването на Руската федерация като независима суверенна държава.”

Във военната доктрина, от 2000 г. (когато Владимир Путин все още е в процес на консолидиране на властта), чл. 8 гласи: „се разширяват обстоятелствата, при които Русия може да използва ядрени оръжия, в отговор на атаки с използване на оръжия за масово унищожение срещу Русия или нейните съюзници, както и при „мощна агресия с използване на конвенционални оръжия в ситуации, критични за националната сигурност на Руската федерация.“

Тези промени водят до основния въпрос, дали Русия би използвала ядрени оръжия, само в по-широк конфликт или може да ги използва, превантивно в регионална война и само в отговор на използването на ядрени оръжия. Ръководителят на Съвета за сигурност на Русия, Николай Патрушев през 2009 г., анонсира тезата, че Русия би имала възможност да нанесе „превантивен ядрен удар“ срещу агресор, „използвайки конвенционални оръжия в тотална, регионална или дори локална война.“ (N. Sokov, 1999)

Актуализиратата военната доктрина на Русия от 2010 г., не предвижда превантивно използване на ядрени оръжия. В нея се посочва, че „Руската федерация си запазва правото да използва ядрени оръжия в отговор на използване на ядрени и други видове оръжия за масово унищожение срещу нея и (или) нейни съюзници, а също и в случай на агресия срещу Руската федерация, включваща използването на конвенционални оръжия, когато самото съществуване на държавата е под заплахата.“ (D. Nowak, 2009)

³ За повече информация вж.: Taubman, W. (2017). Gorbachev: His Life and Times. W. W. Norton & Company.

Добавянето на клаузата „когато самото съществуване на държавата е застрашено“, отразява по-висок праг на ядрена употреба от този на Доктрината от 2000 г.

Формулировката в изданието на Доктрината, публикувано през декември 2014 г., също описва руското ядрено оръжие като средство за предотвратяване на мащабни и регионални войни.

В него се посочва, че Русия ще използва ядрени оръжия в отговор на използването на ядрени и други видове оръжия за масово унищожение срещу нея или съюзниците на Москва, или в случай на агресия срещу Русия от конвенционални оръжия, което излага на риск съществуването на Руската федерация.⁴ Тоест военната доктрина от 2014 г. е подобна на доктрината от 2010 г.

Публично руските държавни служители потвърждават функцията на ядрения арсенал за възпиране и отбрана, която се намира в официалните правителствени документи. През 2015 г. служителят на външното министерство Михаил Улянов заяви, че руската доктрина за ядрените оръжия има строго отбранителен характер и има за цел да възпира всеки потенциален агресор, и че Русия ще използва ядрени оръжия само за защита на себе си и на своите съюзници в случай на ядрена или мащабна конвенционална агресия.⁵

Владимир Яковлев, бившият командващ на руските стратегически ракетни сили, заяви, че оръжията за масово поразяване на Русия възпират не само ядрени и мащабни конвенционални войни, но и регионални и дори местни военни конфликти, които могат да включват тактическо ядрено оръжие на НАТО, системи за противоракетна и/или противовъздушна отбрана и други стратегически системи.⁶ Политическият анализатор Дмитрий Евстафиев смята, че ядреният арсенал на Русия е последната линия на защита срещу глобалната политико-военна хегемония на САЩ, а според журналиста Анна Ярошинская (2015), ядрените оръжия всъщност осигуряват международно уважение на страната.

Независимо от позициите на правителствените и неправителствените експерти, както и на официалните документи, почти е сигурно, че евентуално решение за използване на ядрени

⁴ За повече информация вж.: "The Military Doctrine of the Russian Federation" approved by Russian Federation presidential edict on 5 February 2010. https://carnegieendowment.org/files/2010russia_military_doctrine.pdf

⁵ Военная доктрина Российской Федерации, утверждена Президент Российской Федерации В. Путин 25 декабря 2014 года N Пр-2976. Электронный фонд правовых и нормативно-технических документов. Извлечено февруари 16, 2021 г. от <https://docs.cntd.ru/document/420246589>

⁶ В МИД пояснили положения российской военной доктрины о применении ядерного оружия. (2015, юли 4). Интерфакс. Извлечено февруари 18, 2021 г. от <http://www.interfax.ru/russia/451591>; В России рассказали, при каких условиях могут применить ядерное оружие. (2015, юли 4). ТСН. Извлечено февруари 18, 2021 г. от <https://ru.tsn.ua/svit/v-rossii-rasskazali-pri-kakih-usloviyah-mogut-primenit-yadernoe-oruzhie-446277.html>

оръжия, ще бъде оставено на преценката на президента и на близките съветници.

Това е важен аспект от аналитична гледна точка, тъй като ядрените оръжия не са поставяни толкова централно в руската политика от управлението на Никита Хрущов насам.

През октомври 2016 г. на среща на дискуссионния клуб „Валдай“, Путин посочи ядрените оръжия като стабилизиращ фактор в международните отношения и оцени, че те всъщност намаляват риска от мащабни конвенционални войни. Руският президент също така сподели мнението на редица експерти, че точно ядрените оръжия са предотвратили „затопяне на Студената война“, тъй като цената би била непосилна.⁷

В контекста на високото ниво на централизираност на руската политическа система и мнението на президента относно ядрените оръжия е целесъобразно да се посочи, че основната разлика между изданията на Руската военна доктрина от 2010 г. и 2014 г., е разширеният фокус в обновената версия върху вътрешните предизвикателства пред руската сигурност.

През 2020 г. Русия пусна нов документ, озаглавен „За основните принципи на държавната политика на Руската федерация относно ядреното възпиране“, който очертава заплахите и обстоятелствата, които може да доведат до използването на ядрени оръжия от Русия. В него специално се „разглеждат ядрените оръжия изключително като средство за възпиране“ и се допълва, че ядрената политиката на възпиране е отбранителна по природа. В него се подчертава, че Русия поддържа сили, които биха могли да „нанесат гарантирано неприемливи щети на потенциален противник при всякакви обстоятелства.“ (Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 2020)

Документът изброява редица заплахи, пред които може да се изправи Русия, и обстоятелствата, които могат да я принудят, да използва ядрени оръжия.

Всички тези документи не призовават за превантивна употреба на ядрени оръжия по време на конвенционални конфликти, но и не дават категоричен отговор и на основния въпрос, дали Русия би ескалирала към ядрена употреба, ако губи конвенционална война. „В случай на военен конфликт тази политика предвижда предотвратяване на ескалация на военни действия и тяхното прекратяване при условия, приемливи за Руската федерация и/или за неговите съюзници.“

---

⁷ Vladimir Putin Meets with Members of the Valdai Discussion Club. Transcript of the Plenary Session of the 13th Annual Meeting. (2017, октомври 27). Valdai Discussion Club. Retrieved February 22, 2021, from <http://valdaiclub.com/events/posts/articles/vladimir-putin-took-part-in-the-valdai-discussion-club-plenary-session/>

Това означава, че Русия може да заплаши, както го е правила вече и продължава да го прави, да ескалира ядрена употреба като начин за възпиране на конфликт, който би застрашил съществуването на държавата. (N. Sokov, 2020) В резултат на това за САЩ, НАТО и европейските държави, е особено важно да имат оптимално ясна представа за това кога и при какви обстоятелства, Руската Федерация би използвала първа ядрени оръжия. Общодостъпните и открити официални и неофициални документи не уточняват кои са конкретните условия и обстоятелства, които представляват заплахата за „самото съществуване на държавата“.

Същевременно няма руски еквивалент на американския „Преглед на състоянието на ядрените сили“, който Вашингтон публикува през няколко години. Успоредно с това може да се предположи, че вероятно голяма част от реториката в Москва, относно ядрените оръжия има и за цел да влияе върху поведението на други държави, като вид индиректно сплашване.

През последното десетилетие има редица примери, в които Москва открито заплашва държави, ако се присъединят към програмите за противоракетна отбрана на САЩ.

Въпреки официалния недостиг на литература от руска страна, има руски военни и цивилни експерти, които обсъждат, както заплашването, така и действителното използване на ядрено оръжие, в условията на конвенционална и/или на ядрена война.

Успоредно с това са на лице и някои официални руски препратки към стратегията „ескалация за деескалация“, при която Русия ще се стреми да прекрати конвенционален конфликт, като първа използва едно или малък брой ядрени оръжия, за да демонстрира готовност да накара противника да отстъпи.

Презумпцията от руска страна е, че с демонстрирането на такава решителност Москва може да спечели, като използва страховете на противника от ескалация. Арбатов (2016) разяснява, че ограничен първи ядрен удар не е предназначен да демонстрира решителността на Москва, а за отрезвяване на агресор и да го принуди да преустанови нападението и да започне преговори. Ако тази първа употреба се провали, „ще има все по-голямо използване на ядрено оръжие“⁸. Той допълва, че съгласно руското разбиране, ако веднъж се стигне до ядрени удари, това ще се разглежда като провал за възпиращия потенциал на ядрените оръжия и ще следва стремеж да бъдат поразени стратегически обекти на врага, вместо да се търси контролираната

---

⁸ Виж текста на Военната доктрина на Руската Федерация от 5 февруари 2010 г. на https://carnegieendowment.org/files/2010russia_military_doctrine.pdf, както и Trenin, D. (2014, December 29). *2014: Russia's New Military Doctrine Tells All*. Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegie.ru/commentary/57607>

„ескалация за деескалация“, заложена във Военната доктрина на страната.

Успоредно с това е редно да се спомене и наличието на непотвърдени информации, относно съществуването на т.нар. система „Периметър“, която трябва автоматично да отвърне реципрочно на ядрен удар. (R. Emmott, 2016)

По непотвърдени сведения, системата разполага с автономни системи за контрол и управление, базирани в множество независими командни пунктове, както и сензори за наблюдение на данни за сеизмичната активност, нива на радиация и други признаци за използвано ядрено оръжие. (D. Adamsky, 2014)

Ситуацията с разбирането на руската позиция за това кога е оправдано да се използват тези оръжия допълнително се усложнява, като се добави и фактът, че според Кремъл удари могат да бъдат осъществени и в подкрепа/защита на съюзна или партньорска страна. От тук на пръв прочит могат да бъдат включени почти всички постсъветски републики, които не са част от НАТО и/или от ЕС, както и страни в Централна Азия и Близкия Изток. В Сирия например, макар Путин и Лавров открито да заявиха, че не биха предприели ядрени удари⁹, има руски бази, които може да представляват изключение от това, с оглед на стратегическата им важност за Русия.

Същевременно има открити руски източници, които допускат използването на ядрено оръжие срещу съседни на Русия държави, които са членки на НАТО. Такъв е случая с Турция, където са дислоцирани американски ядрени оръжия или с Румъния, където има разположени елементи на прехващачи за балистични ракети, които Москва оценява като заплаха.

Според Габриел Михалик е възможно при необходимост, Кремъл да използва ядрени ракети с малък обсег, за да поразят такива цели, за да покаже решителност в съответствия с концепцията ескалация за деескалация. (J. R. Harvey, F. C. Miller, K. V. Payne & V. H. Roberts, 2018)

Разбира се, дали руското правителство действително ще използва или само заплашва, че ще използва ядрено оръжие в даден конфликт, ще зависи не само от географията на конфликта или от руската военна доктрина, но и от контекста и оценените възможни сценарии, според Москва. Т.е. може да се оцени, че е много вероятно подобно решение да се вземе от политическото, а не от военното ръководство.

Разглеждани проблеми за сигурността на Русия

След разпада на Съветския съюз и последвалия икономически колапс, Русия не можеше да поддържа големи и ефективни

---

⁹ За подробно описание на стратегията на Русия вж. Sokov, N. N. (2014, March 13). *Why Russia calls a limited nuclear strike “de-escalation”*. Bulletin of the Atomic Scientists. <https://thebulletin.org/2014/03/why-russia-calls-a-limited-nuclear-strike-de-escalation/>

конвенционални сили. Слабостта на руските конвенционални сили, проличаха особено при конфликтите в Чечня и в съседна Грузия.

Русия наблюдаваше с особено притеснение възникващи заплахи в другите, съседни, постсъветски държави. Тя се надяваше, че с течение на времето, ще може да подобри способността си да възпира намесата на НАТО в такива регионални конфликти.

Разширяването на НАТО в посока към руските граници, доведе до усещането в Русия, за сериозна уязвимост. Разширяващият се съюз за Русия е ново предизвикателство за сигурността и особено, ако НАТО премести ядрени оръжия по-близо до границите на Русия.

Потенциалното безпокойство за Русия, намери отражение в нейните военни доктрини от 2010 г. и 2014 г. (А. Арбатов, 2017) Със стартирането на програмата за противоракетната отбрана на САЩ, руските опасения се разшириха още повече. Както и с разполагането на елементи, които са част от Европейския поетапен адаптивен подход (ЕРАА), на сушата в Полша и в Румъния, и в морето близо до руската територия.

Русия, с течение на времето, възстанови ядрения си потенциал и в момента притежава голям арсенал от тактически ядрени оръжия и системи с двойна употреба, които са предназначени да напомнят на другите ядрени държави, за силата и възможностите на ядрените сили на Русия, като възпиращо средство. Това накара някои да твърдят, че Русия е увеличила ролята на ядрените оръжия в своята военна стратегия и във военното планиране. (J. Durkalec, 2015)

Преди нахлуването на Русия в Украйна през 2014 г. някои анализатори твърдят, че тактическите ядрени оръжия на Русия нямат „определена мисия и рамка за възпиране [беше] разработена за тях.“ (М. Вручный, 2017)¹⁰

Русия е приела ядрената доктрина „ескалация за деескалация“. Тя твърди, че когато са изправени пред вероятност от поражение във военен конфликт с НАТО, Русия може да заплаши да използва ядрени оръжия, в опит да принуди членовете на НАТО да се оттеглят от бойното поле.¹¹ Противоречивите изявления от страна на Русия водят до несигурност, за това при какви условия тя може да използва ядрено оръжие.

За важността на ядрените оръжия на Русия, става ясно от Военната доктрина и от изказването на Путин, пред Федералното събрание през март 2018 г.

¹⁰ Виж също Hoffman, D. E. (2009). *The Dead Hand: The Untold Story of the Cold War Arms Race and its Dangerous Legacy*. Doubleday.

¹¹ Лавров изключил применение ядрено оръжие в борба с ИГ. (2015, декември 9). НТВ. Извлечено февруари 16, 2021 г., от www.ntv.ru/novosti/1581822/; Putin: 'Hopefully, No Nukes Will be Needed' Against 'ISIS'. (2015). Alahednews. Retrieved February 27, 2021, from <https://www.english.alahednews.com.lb/31337/516>

Това изявление е изцяло в съответствие с документа за Принципи на държавната политика на Руската федерация за ядрено възпиране от 2020 г.

След анексирането на Крим от Русия и разрастващия се конфликт в Източна Украйна, Путин и други руски официални лица широко използват така нареченото „ядрено послание“, като постоянно подчертават възможностите на ядрения капацитет на Русия и фактът, че тя желае да положи много усилия, за да защити интересите си. (Г. Михалик, 2016)

През 2016 г. Путин заяви, че „размахването на ядрени оръжия е последното нещо, което трябва да се направи“ и предлага по-сдържан подход за ролята на ядрените оръжия. За него това е вредна реторика и той не я приветства. Той отхвърля предположенията, че Русия ще го направи заявявайки, че „ядрените оръжия са възпиращо средство и фактор за гарантиране на мир и сигурност в световен мащаб, защото използването на ядрени оръжия би означавало край на цивилизацията.“¹²

През 2018 г. Путин прави изявление, което потенциално се приближава към доктрината за „единствена цел“, според която Русия ще използва ядрени оръжия, само в отговор на използването на ядрени оръжия от други. (М. Кгерон, 2018) За руската страна концепцията се основава на отговорен реципрочен удар, а не на превантивен удар. Отчита се факта, че това, при всички случаи, ще доведе до глобална катастрофа.

Въпреки това, документът за Принципи на държавната политика на Руската федерация за ядрено възпиране от 2020 г., съдържа по-широк набор от обстоятелства. Там е включено и противодействие срещу атаки от евентуално ядрено командване и контрол, както и срещу атаки с други оръжия за масово унищожение, които могат да доведат до руски ядрен отговор.

Динамика на надпреварата във въоръжаването

Във връзка с ядреното развитие на Русия и програмите ѝ за модернизация, Конгресът проведе няколко изслушвания. На тях акцентът се постави на руските ядрени оръжия, а проявената загриженост е свързана с темпото и посоката на ядреното развитие на Русия и нейните програми за модернизация.

На тези изслушвания се разглежда и възможността за стартиране на нова надпревара във въоръжаването, между САЩ и Русия, защото и двете държави модернизират силите си.

Всяка от двете държави започна този процес, за да замени съществуващите системи, които достигат края на експлоатационния си

¹² *President Vladimir Putin's address to members of the Valdai International Discussion Club.* (2016, October 27). Permanent Mission of the Russian Federation to the European Union. <https://russiaeu.ru/en/president-vladimir-putins-address-members-valdai-international-discussion-clu>

живот, а са в експлоатация от времето на Студената война. И двете държави са имали възможността и са удължили живота на тези стари системи.

Програмите за модернизация на Русия и САЩ са паралелни. И в тях се наблюдава динамика в надпреварата.

Русия започна да разполага с нови ракети и подводници в началото на 2000 година. В Русия се развиват нови хиперзвукови системи. Разработват се невероятно количество нови ядрени оръжейни системи, включително и най-новите ядрени системи. (D. Trachtenberg, 2019) След 2008-2010 г., Русия и Китай започнаха да модернизират и разширяват ядрените си сили и оттогава разполагат с голям брой нови стратегически ядрени системи.

В същото време, Съединените щати не са разположили нова ядрена система през този период, придобита от програми за модернизация.¹³ Има анализи и за това, че Съединените щати не стимулират надпреварата във въоръжаването, тъй като експанзивните програми за модернизация може да засилят недоверието между двете нации и да осигурят на Русия стимул и оправдание да разшири програмите си, отвъд необходимото за замяна на застаряващите от съветската епоха системи. (S. Paltrow, 2017)¹⁴ А и реакцията на Русия след започване на войната с Украйна, потвърждава тази тезата.

Бившият министър на отбраната Уилям Пери коментира това, като отбелязва, че „сега сме на пропастта, може би трябва да кажа на ръба, на нова надпревара във въоръжаването“, която „ще бъде поне толкова скъпа, колкото надпреварата във въоръжаването, която имахме по време на Студена война, което е много пари.“ (A. Mehta, 2015)

И двете държави модернизират своите сили, не само защото съществуващите системи остаряват, но и защото това е движение напред. Нито една от тях не следва програмите си, но и нито една от тях, вероятно няма да ги отмени, дори и другата държава да се въздържи от усъвършенстването на системите си за отбрана.

През 2016 г., бившият министър на отбраната Аштън Картър отбелязва, че „в крайна сметка обаче става въпрос за поддържане на основата на нашата сигурност и след твърде много години на недостатъчно инвестиране, това е инвестиция, която ние, като нация, трябва да направим, защото е от решаващо значение за поддържане на ядреното възпиране през XXI век.“ (A. Carter, 2016)

---

¹³ U.S. Government Publishing Office. (2021). *Nuclear Policy and Posture. Hearing before the Committee On Armed Services*. United States Senate, 116th Cong., 1st sess., February 28, 2019. <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-116shrg45966/html/CHRG-116shrg45966.htm>

¹⁴ Виж също Adams, G. & Sokolosky, R. (2016, January 18). *Obama Is About To Launch A New Nuclear Arms Race. There's a Better Way*. Defense One. <https://www.defenseone.com/ideas/2016/01/obama-about-launch-new-nuclear-arms-race-theres-better-way/125174/>

По отношение на модернизацията, Русия е в подобна позиция, тя забави модернизацията в края на 90-те години по икономически причини и следваше редица програми на относително бавен темп, в отговор на програмите за противоракетна отбрана на САЩ.

По-късно Русия, в отговор на американските офанзивни програми за модернизация въведе, нови видове, стратегически настъпателни оръжия. За нея си остава основен проблем, серийното им производство и въвеждането им на въоръжение. Този проблем, ще се задълбочава и е свързан с налагането на международните санкции, заради започването, от нейна страна, на войната с Украйна.

Изводи и рискове пред САЩ, ЕС и НАТО от ядрената доктрина на Русия

При анализа на руските ядрени доктрини, приемани през годините, може да се направи извода, че Русия е приела стратегията „ескалация за деескалация“ и самата тя „погрешно оценява, че заплахата от ядрена ескалация или действително първо използване на ядрени оръжия, ще послужи за „деескалация“ на конфликт с изгодни за Русия условия“.¹⁵

Чрез заплахата за използване на ядрено оръжие, тя ще се опита да постави САЩ и държавите от НАТО пред свършен факт, при който Русия може да извършва анексиране на територия на съюзник от НАТО.

За това се препоръчва на държавите членки на НАТО, да разработват нови нестратегически оръжия, които биха осигурили надежден отговор. Този отговор трябва да „гарантира, че руското ръководство си прави грешни изводи за последиците от ограниченото първо използване на ядрени оръжия.“¹⁶

Може да се оспорва заключението, за налични доказателства, за това, че Русия симулира ядрена атака срещу държави от НАТО, в провежданите, големи конвенционални учения. Това сочат анализите на докладите от ученията на руската армия. (В. Tertrais, 2018)

В кризисни ситуации, каквато е войната с Украйна, Русия наистина може да повиши ядреното си ниво, докато укрепва конвенционалните си сили, но тук има едно голямо но, „защо Русия би го направила и защо да преследва военен авантюризъм, като би рискувала пълна конфронтация с технологично напреднал и ядрено въоръжен противник като НАТО. Макар и опортюнистичен и вероятно дори безразсъден, режимът на Путин не изглежда да е самоубийствен“.

(К. V. Bruusgaard, 2017)

¹⁵ Office Of The Secretary Of Defense. (2018, February 2). *Nuclear Posture Review*. Department of Defense, p. 8. <https://media.defense.gov/2018/Feb/02/2001872886/-1/-1/1/2018-NUCLEAR-POSTURE-REVIEW-FINAL-REPORT.PDF>

¹⁶ Пак там.

В проучване, направено от RAND Корпорация се отбелязва, че Русия е „инвестирала значителни суми в разработването и разполагането на ракети с голям обсег, конвенционални ударни оръжия от средата на 2000-те години, за да осигурят на руското ръководство буфер срещу достигане на ядрения праг – набор от конвенционални опции за ескалация, които могат да постигнат стратегически ефекти, без да се прибегва до ядрени оръжия.” (B. Scott & D. Massicot, 2017)

Други поддържат тезата, че Русия интегрира тези „конвенционални прецизни оръжия и ядрени оръжия в единна стратегия на набор от оръжия“, придавайки достоверност на мнението, че Русия може да е готова да използва или заплашва, че ще използва ядрени оръжия по време на регионален конфликт. (D. Johnson, February 2018)

Международната демократична общност е изправена пред все повече и всеобхватни предизвикателства – както външни, така и вътрешни, които изискват иновативност и адаптивност. Тяхното адресиране и преодоляване изисква оптимални нива на сътрудничество, както вътре в НАТО, така и с ЕС.

За да имаме по-задълбочено и по-пълно изследване по темата за ядрените оръжия на Русия, ще е целесъобразно да се вземат под внимание: развиващите се взаимоотношения между Русия и Беларус и обявеното вече, евентуално бъдещо постоянно дислоциране на руски тактически ядрени оръжия и въоръжени сили в страната; ролята на Москва в конфликта между Армения и Азербайджан; подривната дейност на Русия в Европа посредством енергийни проекти и хибридни атаки; влиянието ѝ в Черноморския регион; дейността на руски частни военни компании като „Вагнер“ в Близкия Изток и в Африка; политиката и действията на Русия в страни като Сирия и Либия; влиянието ѝ в Централна Азия и дислоцирането на системи С-300 в Киргизстан и Таджикистан; отношенията между Москва и Пекин; инвестициите на Китай в държави членки на НАТО и на ЕС; китайски компании с държавно участие, които използват западни средства за финансиране на военни технологии; влиянието на Китай в Южна Азия и обстановката около Тайван; както и обстановката на Корейския полуостров.

Всяка една от тези теми има потенциала, косвено или пряко, да се превърне в дестабилизиращ фактор за САЩ и ЕС. Това, от своя страна, налага и увеличаване на експертизата на Алианса, но и необходимостта от координиране, сътрудничество и съгласуване по редица политики с ЕС.

Но единствено като продължават да поддържат възпиращата си сила, технологичното си надмощие, иновативния си подход, нивата на сътрудничество и на обмен на добри практики и на опит, навременните

и съгласувани действия и операции, както и да останат притегателна сила за демокрациите по света, ЕС и САЩ ще успеят да легитимират не само силата си, но и самото си съществуване.

ЛИТЕРАТУРА:

- Арбатов, А. (2017, юли 4). *До основания, а затем ... Устарел ли контроль над ядерными вооружениями?*. Россия в глобальной политике. Извлечено февруари 22, 2021 г., от <http://www.globalaffairs.ru/number/Do-osnovaniya-a-zatem-18807>
- В МИД пояснили положения российской военной доктрины о применении ядерного оружия. (2015, юли 4). Интерфакс. Извлечено февруари 18, 2021 г., от <http://www.interfax.ru/russia/451591>
- В России рассказали, при каких условиях могут применить ядерное оружие. (2015, юли 4). ТСН. <https://ru.tsn.ua/svit/v-rossii-rasskazali-pri-kakih-usloviyah-mogut-primenit-yadernoe-oruzhie-446277.html>
- Военная доктрина Российской Федерации, утверждена Президент Российской Федерации В. Путин 25 декабря 2014 года N Пр-2976. Электронный фонд правовых и нормативно-технических документов. Извлечено февруари 16, 2021 г., от <https://docs.cntd.ru/document/420246589>
- Вручный, М. (2017, юли 24). *Ядерный щит России: система «Периметр» нанесет ответный удар при любых обстоятельствах*. Федеральное агентство новостей. Извлечено февруари 26, 2021 г., от <https://riafan.ru/881023-yadernyi-shit-rossii-sistema-perimetr-naneset-otvetnyi-udar-pri-lyubykh-obstoyatelstvakh>
- Лавров исключил применение ядерного оружия в борьбе с ИГ. (2015, декември 9). НТВ. Извлечено февруари 16, 2021 г., от www.ntv.ru/novosti/1581822/
- Михалик, Г. (2016, февруари 30). *Путин может взяться за ядерное оружие*. Иносми. Извлечено февруари 28, 2021 г., от <http://inosmi.ru/military/20160330/235928874.html>
- Ярошинская, А. (2015, февруари 20). *Ядерное оружие для «обычной» войны*. РОСБАЛТ. Извлечено февруари 21, 2021 г., от <http://www.rosbalt.ru/main/2015/02/20/1370280.html>
- Adams, G. & Sokolosky, R. (2016, January 18). *Obama Is About To Launch A New Nuclear Arms Race. There's a Better Way*. Defense One. <https://www.defenseone.com/ideas/2016/01/obama-about-launch-new-nuclear-arms-race-theres-better-way/125174/>

- Adamsky, D. (2014). Nuclear Incoherence: Deterrence Theory and Non-Strategic Nuclear Weapons in Russia. *Journal of Strategic Studies*, 37(1), 91-134. <https://doi.org/10.1080/01402390.2013.798583>
- Arbatov, A. (2016, September). *The Hidden Side of the U.S.-Russian Strategic Confrontation*. Arms Control Association. https://www.armscontrol.org/ACT/2016_09/Features/The-Hidden-Side-of-the-US-Russian-Strategic-Confrontation
- Beachum, L., Ilyushina, M., & Demirjian, K. (2022, April 20). *Russia's 'Satan 2' missile changes little for U.S., scholars say*. Washington Post. <https://www.washingtonpost.com/world/2022/04/20/satan-2-icbm/>
- Biden, J. R. (2021, March). *Interim National Security Strategic Guidance*. The White House, p. 8. <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/03/NSC-1v2.pdf>
- Bruusgaard, K. V. (2017, September 22). *The Myth of Russia's Lowered Nuclear Threshold*. War on the Rocks. <https://warontherocks.com/2017/09/the-myth-of-russias-lowered-nuclear-threshold/>
- Bureau Of Arms Control, Verification And Compliance. (2019, July 1). *New START Treaty Aggregate Numbers of Strategic Offensive Arms*. U.S. State Department. <https://2017-2021.state.gov/new-start-treaty-aggregate-numbers-of-strategic-offensive-arms-10/index.html>
- Cameron, J. J. (2022, February 28). *Here's what 'high combat alert' for Russia's nuclear forces means And how did the United States and its allies respond?* Washington Post. <https://www.washingtonpost.com/politics/2022/02/28/heres-what-high-combat-alert-russias-nuclear-forces-means/>
- Carter, A. (2016, September 26). *Remarks by Secretary Carter to troops at Minot Air Force Base, North Dakota*. U.S. Department of Defense. <https://www.defense.gov/News/Transcripts/Transcript/Article/956079/remarks-by-secretary-carter-to-troops-at-minot-air-force-base-north-dakota/>
- Durkalec, J. (2015, July 14). *Nuclear-Backed "Little Green Men:" Nuclear Messaging in the Ukraine Crisis*. Polish Institute of International Affairs. <https://www.files.ethz.ch/isn/193514/Nuclear%20Backed%20%E2%80%9CLittle%20Green%20Men%E2%80%9D%20Nuclear%20Messaging%20in%20the%20Ukraine%20Crisis.pdf>
- Emmott, R. (2016, March 21). *Risk of Nuclear War in Europe Growing, warns Russian Ex-Minister*. Reuters. <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-russia-idUSKCN0WL0EV>

- Harvey, J. R., Miller, F. C., Payne, K. B., & Roberts, B. H. (2018, February 7). *Continuity and Change in U.S. Nuclear Policy*. RealClear Defense. https://www.realcleardefense.com/articles/2018/02/07/continuity_and_change_in_us_nuclear_policy_113025.html
- Henely, J., & Berger, J. (2022, April 14). *Russia warns of nuclear weapons in Baltic if Sweden and Finland join Nato*. The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/14/russia-says-it-will-reinforce-borders-if-sweden-and-finland-join-nato>
- Hines, J. G., Mishulovich, E. M., & Shull, J. F. (1995, September 22). *Soviet Intentions 1965-1985*. BDM Federal, Inc., p. 44. <https://russianforces.org/files/Soviet%20Intentions%201965-1985%20Vol.%201.pdf>
- Johnson, D. (February 2018). Russia's Conventional Precision Strike Capabilities, Regional Crises, and Nuclear Thresholds. *Livermore Papers on Global Security*, No. 3. <https://cgsr.llnl.gov/content/assets/docs/Precision-Strike-Capabilities-report-v3-7.pdf>
- Krepon, M. (2018, October 29). *Weapons of Last Resort*. Arms Control Wonk. <https://www.armscontrolwonk.com/archive/1206119/weapons-of-last-resort/>
- Kristensen, H. M., & Korda, M. (2019). Russian nuclear forces, 2019. *Bulletin of the Atomic Scientists*, 75 (2), 74. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00963402.2019.1580891>
- Mehta, A. (2015, December 3). *Former SecDef Perry: US on 'Brink' of New Nuclear Arms Race*. Defense News. <https://www.defensenews.com/pentagon/2015/12/03/former-secdef-perry-us-on-brink-of-new-nuclear-arms-race/>
- Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. (2020, June 3). *Basic Principles of State Policy of the Russian Federation on Nuclear Deterrence*. Hans de Vreij's blog. <https://hansdevreij.com/2022/03/06/basic-principles-of-state-policy-of-the-russian-federation-on-nuclear-deterrence/>
- Nowak, D. (2009, October 14). *Report: Russia to allow pre-emptive nukes*. The San Diego Union-Tribune. <https://www.sandiegouniontribune.com/sdut-eu-russia-military-doctrine-101409-2009oct14-story.html>
- Office Of The Secretary Of Defense. (2018, February 2). *Nuclear Posture Review*. Department of Defense, p. 6. <https://media.defense.gov/2018/Feb/02/2001872886/-1/-1/1/2018-NUCLEAR-POSTURE-REVIEW-FINAL-REPORT.PDF>

- Paltrow, S. (2017, November 21). *Special Report: In modernizing nuclear arsenal, U.S. stokes new arms race*. Reuters. <https://www.reuters.com/article/us-usa-nuclear-modernize-specialreport/special-report-in-modernizing-nucleararsenal-u-s-stokes-new-arms-race-idUSKBN1DL1AH>
- Podvig, P. (summer 2008). The Window of Vulnerability That Wasn't: Soviet Military Buildup in the 1970s—A Research Note. *International Security*, 33(1), 118-138.
- President Vladimir Putin's address to members of the Valdai International Discussion Club*. (2016, October 27). Permanent Mission of the Russian Federation to the European Union. <https://russiaeu.ru/en/president-vladimir-putins-address-members-valdai-international-discussion-club>
- Putin: 'Hopefully, No Nukes Will be Needed' Against 'ISIS'*. (2015). Alahednews. Retrieved February 27, 2021, from <https://www.english.alahednews.com.lb/31337/516>
- Ryan, M., Demirjian, K., Hudson, J., & Harris, S. (2022, February 27). *With Russian nuclear forces on alert, Ukraine crisis enters more dangerous phase*. Washington Post. <https://www.washingtonpost.com/national-security/2022/02/27/ukraine-russia-nuclear-alert/>
- Sanger, D. E., & Broad, W. J. (2022, February 27). *Putin Declares a Nuclear Alert, and Biden Seeks De-escalation*. New York Times. <https://www.nytimes.com/2022/02/27/us/politics/putin-nuclear-alert-biden-deescalation.html>
- Scott, B. & Massicot, D. (2017). *The Russian Way of Warfare*. RAND Corporation. <https://doi.org/10.7249/PE231>
- Sokov, N. (1999, September 30). *Russia's 2000 Military Doctrine*. Nuclear Threat Initiative. <https://www.nti.org/analysis/articles/russias-2000-military-doctrine/>
- Sokov, N. (2020, June 3). *Russia Clarifies Its Nuclear Deterrence Policy*. Vienna Center for Disarmament and Non-Proliferation. <https://vcdnp.org/russia-clarifies-its-nuclear-deterrence-policy/>
- Sokov, N. N. (2014, March 13). *Why Russia calls a limited nuclear strike "de-escalation"*. Bulletin of the Atomic Scientists. <https://thebulletin.org/2014/03/why-russia-calls-a-limited-nuclear-strike-de-escalation/>
- Tadjeh, Y. (2016, March 23). State Dept. Official: Russian Nuclear Disarmament Must Continue. *CUWS Outreach Journal*, (1208). <https://media.defense.gov/2019/Jul/23/2002160828/-1/-1/0/CUWS%20OUTREACH%201208.PDF>
- Talmadge, C. (2022, February 27). *The Ukraine crisis is now a nuclear crisis*. Washington Post.

- <https://www.washingtonpost.com/politics/2022/02/27/ukraine-crisis-is-now-nuclear-crisis/>
- Taubman, W. (2017). *Gorbachev: His Life and Times*. W. W. Norton & Company.
- Tertrais, B. (2018, February 15). Does Russia really include limited nuclear strikes in its large-scale military exercises?. International Institute for Strategic Studies. <https://www.iiss.org/blogs/survival-blog/2018/02/russia-nuclear>
- Trachtenberg, D. (2019, April 24). *The Future of U.S. Extended Deterrence*. Brookings. <https://www.brookings.edu/events/the-future-of-u-s-extended-deterrence/>
- Trenin, D. (2014, December 29). *2014: Russia's New Military Doctrine Tells All*. Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegie.ru/commentary/57607>
- U.S. Government Publishing Office. (2021). *Nuclear Policy and Posture. Hearing before the Committee On Armed Services*. United States Senate, 116th Cong., 1st sess., February 28, 2019. <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-116shrg45966/html/CHRG-116shrg45966.htm>
- Vladimir Putin Meets with Members of the Valdai Discussion Club. Transcript of the Plenary Session of the 13th Annual Meeting*. (2017, октомври 27). Valdai Discussion Club. Retrieved February 22, 2021, from <http://valdaiclub.com/events/posts/articles/vladimir-putin-took-part-in-the-valdai-discussion-club-s-plenary-session/>
- Williams, M., & Ljunggren, D. (2022, February 27). *Belarus referendum approves proposal to renounce non-nuclear status*. Reuters. <https://www.reuters.com/world/europe/launchpad-russias-assault-ukraine-belarus-holds-referendum-renounce-non-nuclear-2022-02-27/>